

Ekspertyza - opinia ornitologiczna w zakresie występowania chronionych gatunków ptaków w budynku przedszkola samorządowego przy ul. Staszica 3a w Szydłowcu

Wykonano na zlecenie Gminy Szydłowiec (Pl. Rynek Wielki 1, 26-500 Szydłowiec)

Wykonawca:

mgr inż. Jakub Wyka

ul. Sadowa 27

34-100 Wadowice

Tel. 888 667 166

e-mail: jakubwyka@gmail.com

Szydłowiec, 28.06.2022 r.

1. Wstęp

Proces urbanizacji wiąże się z bardzo silnym oddziaływaniem na środowisko, w wyniku którego powstają nowe, zróżnicowane siedliska, mocno przekształcone przez człowieka. W następstwie tego, populacje wielu gatunków zwierząt, w tym również ptaków, zaczęły się prężnie rozwijać, osiągając najwyższe zagęszczenia na obszarach zurbanizowanych. Miasta oferują faunie rozległe korzyści, w tym m.in. zasobne żerowiska, ograniczoną presję drapieżników i dogodne miejsca do rozrodu (Bocheński i in. 2013).

Do końca 2021 roku w Polsce stwierdzono 467 gatunków ptaków (Komisja Faunistyczna 2022), z czego zdecydowana większość podlega ochronie prawnej. Wśród gatunków gniazdujących na budynkach, ścisłej ochronie gatunkowej podlegają m.in. jerzyk *Apus apus*, pustułka *Falco tinnunculus*, kawka *Corvus monedula*, wróbel *Passer domesticus*, dymówka *Delichon urbicum* czy kopciuszek *Phoenicurus ochruros* (Dz.U. 2016 poz. 2183).

Różnorodność obiektów infrastruktury miejskiej, w tym budynków, oferuje ptakom ogromną liczbę potencjalnych miejsc lęgowych, takich jak różnego rodzaju półki, szczeliny w murach, wnęki balkonów i okien, otwory wentylacyjne, kominy i dachy. Te potencjalne miejsca gniazdowania wykorzystuje szereg gatunków, pierwotnie zajmujących różne nisze ekologiczne, np. dziuplaki, ptaki gniazdujące w koronach drzew i w krzewach, ptaki zakładające gniazda na półkach i w szczelinach skalnych (Bocheński i in. 2013).

Dzięki trwającemu od kilkuset lat dynamicznemu rozwojowi budownictwa, niektóre gatunki ptaków zwiększyły swój zasięg występowania, kolonizując tereny zurbanizowane, wcześniej niedostępne bądź nieatrakcyjne. Zachodzące w ostatnich latach zmiany na terenach zurbanizowanych prowadzą do ograniczenia miejsc gniazdowania dla wielu gatunków, m.in. w skutek termomodernizacji i remontów budynków. Utrata miejsc gniazdowania jest jednym z głównych zagrożeń powodujących spadki liczebności np. wróbla i jerzyka (Bocheński i in. 2013, Chodkiewicz i in. 2015). Dla niektórych gatunków, takich jak płomykówka *Tyto alba*, pójdzka *Athene noctua*, oknówka, kopciuszek czy jerzyk, budynki są niemal jedynymi miejscami gniazdowania. Zachowanie obecnych i stworzenie potencjalnych miejsc lęgowych jest priorytetem działań dotyczących ptaków na terenach zabudowanych (Kus i in. 2010).

Ponieważ większość gatunków ptaków zasiedlających budynki, to gatunki chronione, według obecnego prawa ochrony środowiska istnieje konieczność kompensacji przyrodniczej utraconych siedlisk lęgowych, a także uzyskanie zgody na ich zniszczenie. Najczęściej stosowaną metodą kompensacji jest tworzenie alternatywnych miejsc lęgowych poprzez wywieszenie budek lęgowych.

Opinię wykonano pod kątem prac związanych z termomodernizacją budynku, remontem elewacji i dachu wraz z wymianą obróbek, rynien i rur spustowych.

2. Obiekt

2.1. Lokalizacja

Inwentaryzowanym obiektem jest Przedszkole Samorządowe nr 2 „Mali Odkrywcy” z oddziałem integracyjnym, mieszczące się w Szydłowcu przy ul. Staszica 3a (woj. mazowieckie).

2.2 Opis terenu i obiektu

Obiekt jest budynkiem dwukondygnacyjnym z płaskim dachem krytym papą (fot. 1-7). Elewacja zawiera drobne szczeliny lub pęknięcia oraz widoczne ubytki pod rynnami. W złym stanie są drewniane elementy wykończeniowe elewacji posiadające szczeliny umożliwiające dostęp ptakom. W elewacji nie występują otwory wentylacyjne. Kominowe otwory wentylacyjne są zabezpieczone kratkami o zbyt dużym oczku, część kominów niezabezpieczona.

Fot. 1. Północna ściana budynku - fragment.

Fot. 2. Północna ściana budynku - fragment.

Fot 3. Północna i wschodnia ściana budynku - fragment.

Fot. 4. Południowa ściana budynku - fragment.

Fot. 5. Zachodnia ściana budynku.

Fot. 6. Dach budynku.

Fot. 7. Komin na dachu budynku.

3. Metodyka

Inwentaryzację (wizję terenową) przeprowadzono w dniu 15.06.2022 r. w godz. 13:00-15:00 przy bezwietrznej pogodzie, zachmurzeniu ok. 80%, braku opadu i temperaturze ok. 20°C oraz ponownie w dniu 27.06.2022 r. w godzinach 6:00-9:00 przy bezwietrznej pogodzie, zachmurzeniu ok. 10%, braku opadu i temperaturze ok. 22°C. Skontrolowano zarówno elewację i dach obiektu. Za pomocą kamery inspekcyjnej skontrolowano szczeliny w elewacji. Wykonano dokumentację fotograficzną obiektu.

Wizję terenową przeprowadzono z wykorzystaniem następujących urządzeń optycznych: lornetka Vortex Diamondback 8x42, luneta obserwacyjna Vortex Razor HD 27-60x85 oraz kamera endoskopowa Tracer HardWire 5m 8mm LED USB.

Podczas kontroli starano się stwierdzić gatunki ptaków mogące gniazdować na budynku, jak również zlokalizować szczeliny, otwory, wyloty wentylacji, okna, półki i załomy mogące stanowić rzeczywiste i potencjalne miejsca gniazdowania ptaków. Sprawdzono także, czy na ścianach budynku nie występują ślady obecności ptaków (gniazda, odchody, pióra). Notowano wszystkie stwierdzone gatunki ptaków na i w sąsiedztwie obiektu. Termin inwentaryzacji (okres lęgowy) umożliwił wykrycie istniejących miejsc gniazdowania.

4. Wyniki

W trakcie przeprowadzonych kontroli stwierdzono zasiedlenie budynku przez ptaki. Odnotowano trzy gatunki lęgowe: jerzyka, oknówkę i kopciuszka.

4.1. Jerzyk *Apus apus*

Stwierdzono gniazdowanie 3 par jerzyka. Gniazda jerzyków zlokalizowane były we wnękach pomiędzy parapetem a drewnianymi obiciami elewacji (fot. 8).

Fot. 8. Miejsca gniazdowania jerzyków – szczeliny pomiędzy parapetem i elewacją zarówno z lewej, jak i prawej strony rynny.

4.2. Oknówka *Delichon urbicum*

Stwierdzono gniazdowanie 2 par oknówek. Zajęte gniazda stwierdzono na północnej stronie elewacji. Dodatkowo stwierdzono pozostałości dwóch gniazd z minionych lat (na północnej i południowej stronie budynku).

4.3. Kopciuszek *Phoenicurus ochruros*

Stwierdzono gniazdowanie jednej pary kopciuszków. Gniazdo z pisklętami stwierdzono we wnętrzu komina niezabezpieczonego kratą (fot. 7).

Fot. 9. Gniazda oknówek.

4.4. Inne gatunki ptaków i innych zwierząt

Stwierdzono obecność kawek *Corvus monedula* na dachu budynku, jednak nie ma pewności by gatunek ten gniazdował na obiekcie. Nie znaleziono gniazda, jednak ubytki w zabezpieczeniu wlotów kominowych dają dostęp kawkom potencjalnych miejsc do odbywania lęgów.

Oprócz wyżej wymienionych gatunków ptaków, w bezpośrednim sąsiedztwie budynku, w odległości do około 20 metrów od obiektu, stwierdzono obecność następujących gatunków ptaków: sierpówka *Streptopelia decaocto*, wróbel *Passer domesticus*, kapturka *Sylvia atricapilla*, kos *Turdus merula*, szpak *Sturnus vulgaris*. Nie stwierdzono gniazdowania wyżej wymienionych gatunków na inwentaryzowanym obiekcie.

Na inwentaryzowanym obiekcie nie stwierdzono występowania innych chronionych gatunków zwierząt, w tym nietoperzy.

5. Zalecenia

W efekcie planowanej termomodernizacji budynku i wymiany pokrycia dachowego może dojść do zlikwidowania potencjalnych miejsc lęgowych jerzyka, oknówki i kopciuszka. Dla właściwego przeprowadzania remontu budynku z poszanowaniem zasad ochrony przyrody, należy stosować się do zapisów zawartych w pozycjach:

- Wylegała P., Dzieciolowski R., Jaros R., Kepel A. 2008. Standardy montowania ukryć dla ptaków i nietoperzy jako element prac dociepleniowych. Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra”. Fundacja EcoFunusz, Poznań.
- Kus K., Staniaszek M., Szczepaniak P. 2010. Ptaki w budynkach. Remonty i docieplenia w zgodzie z przepisami ochrony przyrody. Stowarzyszenie Ochrony Sów, Kielce.
- Walasz K., Misielak M. 2014. Ochrona ptaków i nietoperzy zasiedlających budynki w miastach. Małopolskie Towarzystwo Ornitologiczne, Kraków.

Zgodnie z Załącznikiem nr 1 do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2016, poz. 2183) stwierdzone lęgowe gatunki ptaków należą do gatunków podlegających ochronie ścisłej. Na podstawie § 6 powyższego rozporządzenia w związku z art. 52 ust. 1 Ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880, z późn. zm.) w zastosowaniu do stwierdzonych gatunków ptaków obowiązują m.in. następujące zakazy:

- niszczenia siedlisk lub ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania
- niszczenia, usuwania lub uszkodzenia gniazd, mrowisk, nor, legowisk, żeremi, tam, tarlisk, zimowisk lub innych schronień
- umyślnego uniemożliwiania dostępu do schronień
- umyślnego płoszenia lub niepokojenia w miejscach noclegu, w okresie lęgowym w miejscach rozrodu lub wychowu młodych.

Na wykonanie powyższych czynności niezbędne jest zezwolenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska na odstępstwo od zakazów.

W rozumieniu przepisów prawa budynek stanowi chronione prawnie siedlisko ptaków, nawet na podstawie jedynie odnalezienia śladów ich obecności (pióra, odchody, wypluwki, niezasiedlone dawne gniazda).

W związku z powyższym zaleca się:

- wystąpić do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie o zgodę na odstępstwo od zakazów ujętych w § 6 ust. 1 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2016 poz. 2183) tj. zakaz niszczenia siedlisk lub ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania
  - w celu uniknięcia uśmiercania ptaków (głównie piskląt) prowadzenie prac remontowych poza okresem lęgowym - w tym wypadku powinien być to okres od początku września do końca lutego. W przypadku prowadzenia prac w innym terminie konieczny jest stały bezpośredni nadzór ornitologiczny w trakcie realizacji inwestycji
  - po przeprowadzeniu prac remontowych zastosowanie kompensacji w formie alternatywnych (w zamian za zniszczone) miejsc lęgowych dla ptaków:
    - 10 budek dla jerzyków (montowane na elewacji południowej i zachodniej, maksymalnie wysoko – optymalna wysokość ściany nad budkami dla jerzyków powinna wynosić co najmniej 6 metrów)
    - 10 budek (sztucznych gniazd) dla oknówek (rozmieszczonych na elewacji pod okapem dachu, po stronie północnej i południowej)
    - 5 budek półotwartych budek dla kopciuszka/pliszki siwej (rozmieszczonych na kominach wentylacyjnych na dachu lub na elewacji)
    - fakultatywnie – 1 budka dla kawki.
- Wszystkie budki lęgowe umieszczone na budynku powinny być wpuszczone częściowo pod materiał izolujący elewację lub przymocowane do elewacji na tyle trwale, aby zabezpieczyć je przed ewentualnym upadkiem. Budki powinny być wykonane z deski o grubości 20 mm zabezpieczonej impregnatem lub z wodoodpornych materiałów, np. z trocinobetonu (szczególnie dotyczy budek dla oknówki). Skrzynki można pomalować na kolor elewacji. Dodatkowo daszki budek należy zabezpieczyć blachą używaną do obróbek dekarских. Wywieszenie budek lęgowych powinno zostać zrealizowane od początku września do końca lutego. Dla zapewnienia trwałości odtworzonych miejsc gniazdowania, zaleca się czyszczenie budek lęgowych co dwa lata po zakończeniu okresu lęgowego.
- zabezpieczenie otworów kominów wentylacyjnych i innych otworów mogących być potencjalnie wykorzystywanymi przez ptaki (wykonanie zabezpieczenia w okresie

od początku września do końca lutego) kratkami metalowymi o wielkości oczka co najwyżej 1x1 cm i grubości drutu co najmniej 2 mm.

Wyżej wymienione zalecenia mają za zadanie wyeliminowanie zagrożeń dla awifauny związanych z niszczeniem lęgów i siedlisk, a także zminimalizowaniem efektu płoszenia ptaków podczas trwania robót.

Zarządca budynku deklaruje, że przeprowadzi przedsięwzięcie termomodernizacji budynku według wskazanych zaleceń, zgodnie z poszanowaniem zasad i przepisów ochrony przyrody oraz wystąpi z wnioskiem o wydanie zgody na odstępstwo od zakazów do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie.

6. Piśmiennictwo

- 1) Bocheński M., Ciebiera O., Dolata P., Jerzak L., Zbyryt A. 2013. Ochrona ptaków w mieście. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim.
- 2) Chodkiewicz T., Kuczyński L., Sikora A., Chylarecki P., Neubauer G., Ławicki Ł., Stawarczyk T. 2015. Ocena liczebności ptaków lęgowych w Polsce w latach 2008-2012. *Ornis Polonica* 56: 149-189.
- 3) Komisja Faunistyczna Sekcji Ornitologicznej Polskiego Towarzystwa Zoologicznego. 2022. Lista awifauny krajowej. Gatunki ptaków stwierdzone w Polsce - stan z 31.12.2021. https://komisjafaunistyczna.pl/?page_id=10. [dostęp 27.06.2022]
- 4) Kus K., Staniszek M., Szczepaniak P. 2010. Ptaki w budynkach. Remonty i docieplenia w zgodzie z przepisami ochrony przyrody. Stowarzyszenie Ochrony Sów, Kielce.
- 5) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2016 poz. 2183).
- 6) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880, z późn. zm.).
- 7) Walasz K., Misielak M. 2014. Ochrona ptaków i nietoperzy zasiedlających budynki w miastach. Małopolskie Towarzystwo Ornitologiczne, Kraków.